

NOVÝ ENERGETICKÝ ZÁKON - HISTORIE VZNIKU A PŘIPOMÍNKY

Česká, resp. československá energetika vstoupila do období ekonomické transformace po roce 1989 s rozvinutou energetikou a plynárenstvím.

Ekologické problémy s uhelnými elektrárnami se velice brzy začaly velkoryse řešit jako jeden z prioritních politických úkolů a byly velmi úspěšně dořešeny.

Otázky změny vlastnictví - tj. privatizace a restrukturalizace odvětví byly rovněž velmi brzo na pořadu řešení. Jedním ze základních mezníků restrukturalizace elektroenergetiky bylo založení akciové společnosti ČEZ v roce 1992 a vznik regionálních distribučních akciových společností. V plynárenství to byl vznik o.z. Transgas (nyní státní podnik) a regionálních plynárenských akciových společností na přelomu let 1993/94. To, že dodnes nebyla privatizace a restrukturalizace řádně dokončena, je zcela jiná otázka, která však má určité souvislosti s legislativou. Pro Vaši informaci pouze podotýkám, že 4.10.2000 vláda rozhodla o způsobu privatizace elektroenergetiky a předpokládá se, že o způsobu privatizace plynárenství by měla vláda rozhodnout během příštího týdne.

Základní energetická legislativa v pojetí komunistických zákonodárců, tj. elektrifikační zákon č.79/1957 Sb. a plynárenský zákon č. 67/1960 Sb. ve znění pozdějších novel však zůstala stále v platnosti, a to až do roku 1995. Tato legislativa vycházela z tehdy obecně platných principů nemožnosti soukromě vlastnit energetické zařízení, v návaznosti na znárodňovací dekrety - např. č. 100/1945 Sb.

S pokračující ekonomickou transformací pokračovala i transformace legislativy. Socialistický Hospodářský zákoník byl nahrazen v roce 1991 Obchodním zákoníkem, který vytvořil základní legislativní předpoklady pro podnikání a vznik trhu. Nová legislativa začala přinášet rozpory mezi základními legislativními akty. Jedním z těchto rozporů byla například přetrvávající povinnost bezúplatného převodu vybudovaného energetického zařízení. Opakovaně tak vznikal problém, jak provést bezúplatný převod, což je de facto dar v hodnotě milionů korun z majetku např. obchodní společnosti zřízené dle obchodního zákoníka nebo z majetku města, který podléhá zákonu o obcích. Obdarovaným pak byly subjekty různého typu - většinou obchodní společnosti dle obchodního zákoníka nebo státní podnik.

Vznik nové energetické legislativy však provázela velmi široká a urputná několikaletá diskuse. Výsledkem této diskuse byl na svou dobu velmi liberální zákon 222/1994 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích. Tento zákon mimo jiné vyřešil povinnost darování energetických zařízení, i když v praxi mnohde přetrvává ve skryté formě dodnes. Jedná se např. o prodeje energetických zařízení za zlomek pořizovací hodnoty nebo pronájem těchto zařízení za nájemné, které je pouhým zlomkem odpisů. Legislativně však byla záležitost vynucených darů definitivně odstraněna.

V praxi se ukázalo, že i tento zákon obsahoval celou řadu ustanovení, s kterými se nedalo zcela souhlasit nebo které v praxi nefungovaly dokonale, ale v roce 1993, kdy vznikl, byl tento zákon velmi pokrokový a liberální.

V souvislosti s připravovaným vstupem České republiky do EU nastala potřeba více přiblížit legislativu České republiky legislativě Evropské unie včetně liberalizačních energetických směrnic 96/92/EC a 98/30/EC. Dalším důležitým faktorem, který pomohl urychlit tvorbu nového energetického zákona, byla snaha vlády vytvořit nový "evropský" legislativní rámec podnikání v energetice před dokončením privatizace. Tedy korektní snaha sdělit investorům do jakého prostředí vstupují a jaké budou mít podmínky pro podnikání.

V průběhu roku 1999 a letošního roku se rozpoutala velmi ostrá diskuse, na které se podílely prakticky všechny velké subjekty energetického trhu. Vládní návrh byl projednáván doslova celou energetickou obcí. Do projednávání návrhu zákona se zapojili již i větší odběratelé energií. Návrh zákona však zůstal prakticky zcela mimo pozornost malých odběratelů, kteří v České republice stále ještě nemají vytvořeny vlastní mechanismy na obranu svých zájmů. Tento úkol tedy opět zůstává na obou komorách českého Parlamentu - tj. Poslanecké sněmovně a Senátu.

České energetické subjekty mohou být s návrhem zákona spokojeny, neboť i když tento zákon je v souladu s evropskými směrnici o liberalizaci energetiky, poskytuje všem českým energetickým subjektům svými termíny více než dostatek prostoru pro přípravu na liberalizaci.

Návrh zákona je však bezesporu pozitivním krokem k liberalizování české energetiky a plynárenství. Zákon určuje způsoby TPA a zejména stanovuje pevné termíny otevírání elektroenergetického i plynárenského trhu v ČR takto :

"(1) Trh s elektřinou je otevírán postupně takto:

- a) od 1. ledna 2002 jsou oprávněnými zákazníky koneční zákazníci, jejichž spotřeba elektřiny vztažená na jedno odběrné místo včetně výroby pro vlastní potřebu překročila hodnotu 40 Gwh v roce 2000 nebo v ročním období od 1. července 2000 do 30. června 2001; právo regulovaného přístupu mají za účelem uplatnění své výroby držitelé licence na výrobu elektřiny s instalovaným elektrickým výkonem větším než 10 MW,
- b) od 1. ledna 2003 jsou oprávněnými zákazníky koneční zákazníci, jejichž spotřeba elektřiny vztažená na jedno odběrné místo včetně výroby pro vlastní potřebu překročila hodnotu 9 GWh v roce 2001 nebo v ročním období od 1. července 2001 do 30. června 2002; právo regulovaného přístupu mají za účelem uplatnění své výroby všichni držitelé licence na výrobu elektřiny,
- c) od 1. ledna 2005 jsou oprávněnými zákazníky všichni koneční zákazníci odebírají elektřinu ze sítí vyššího než nízkého napětí, a ti koneční zákazníci odebírající elektřinu ze sítí nízkého napětí, jejichž spotřeba elektřiny vztažená na jedno odběrné místo včetně výroby pro vlastní potřebu překročila hodnotu 100 MWh v roce 2003 nebo v ročním období od 1. července 2003 do 30. června 2004,
- d) od 1. ledna 2006 jsou oprávněnými zákazníky všichni koneční zákazníci."

"(2) Trh s plynem je otevírán postupně takto:

- a) od 1. ledna 2005 v rozsahu nejméně 28 % celkové roční spotřeby plynu v České republice. Možnost volby dodavatele plynu budou mít v příslušném kalendářním roce držitelé licence na výrobu elektřiny, spalující plyn v tepelných elektrárnách nebo při kombinované

výrobě elektřiny a tepla a to v rozsahu své spotřeby na tuto výrobu, oprávnění zákazníci a držitelé licence na distribuci plynu v rozsahu stanoveném prováděcím právním předpisem, minimálně však oprávnění zákazníci, jejichž nákup plynu v předcházejícím kalendářním roce, naměřený a jednom odběrném místě byl vyšší než 15 mil. m³ a držitelé licence na distribuci plynu v rozsahu svých oprávněných zákazníků s cílem zajistit zásobování těchto zákazníků,

b) od 10. srpna 2008 v rozsahu nejméně 33 % celkové roční spotřeby plynu v České republice. Možnost volby dodavatele plynu budou mít v příslušném kalendářním roce držitelé licence na výrobu elektřiny, spalující plyn v tepelných elektrárnách nebo při kombinované výrobě elektřiny a tepla, a to v rozsahu své spotřeby na tuto výrobu, oprávnění zákazníci a držitelé licence na distribuci plynu v rozsahu stanoveném prováděcím právním předpisem, minimálně však oprávnění zákazníci, jejichž nákup plynu v předcházejícím kalendářním roce, naměřený na jednom odběrném místě byl vyšší než 5 mil. m³ a držitelé licence na distribuci plynu v rozsahu svých oprávněných zákazníků s cílem zajistit zásobování těchto zákazníků."

Zákon tedy vůbec neuvažuje s variantou úplného otevření trhu s plynem a tak prakticky všechny domácnosti a drobní živnostníci zůstanou do příští novelizace zákona stále zajatými - dle terminologie zákona chráněnými- zákazníky, tj bez možnosti volby.

Největší diskuse se rozpoutala po předání vládního návrhu do Poslanecké sněmovny v únoru 2000. O intenzitě diskuse o zákonu nejlépe svědčí počet registrovaných připomínek předaných do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. K datu 28.4.2000 bylo předáno celkem 1020 připomínek k návrhu zákona. Z těchto připomínek bylo buď zcela či částečně akceptováno 223 připomínek, které byly zapracovány do konečného znění zákona schváleného Poslaneckou sněmovnou dne 21.9.2000.

V zásadě lze říci, že většina problematických ustanovení návrhu zákona byla široce diskutována. Právě díky této diskusi se podařilo některé nejzávažnější problémy dovést alespoň ke kompromisnímu řešení, které by mohlo být funkční - např. to byla problematika rozdělení pravomocí a odpovědností mezi 2 úřady státní správy, které spolu původně neměly v návrhu zákona vůbec žádný vztah - Energetický regulační úřad a Státní energetická inspekce. Přesto považují sílu a postavení Energetického regulačního úřadu, který je dle mého názoru klíčový zejména díky tomu, že v ČR bude probíhat nejen liberalizace, ale i privatizace energetického sektoru, za velmi slabou, spíše nedostatečnou.

Některé potenciální problémy naopak vznikly až v průběhu projednávání návrhu zákona přímo v Poslanecké sněmovně Parlamentu - např. se jedná o sídlo Energetického regulačního úřadu v Jihlavě.

Zákon schválený Poslaneckou sněmovnou je v současné době projednáván v Senátu Parlamentu ČR. Usnesením hospodářského výboru Senátu dne 11.10. byla přerušena všeobecná rozprava k tomuto zákonu. Projednávání návrhu zákona by mělo pokračovat dne 24.10.t.r. Pokud toto projednávání bude úspěšné mělo by o návrhu zákona jednat plénum Senátu na své schůzi v 1. dekádě měsíce listopadu.

Přejme tomuto zákonu a i celé české energetice aby zákon - byť s úpravami- byl co nejdříve schválen Senátem. Nutno přiznat, že i přes určité nedostatky, je tento zákon nesporně dalším krokem na cestě k liberalizaci české energetiky.